



УДК 338.46:339.138:502.131.1:725.7

## ECONOMIC ASPECTS OF ACCESSIBILITY DESIGN IN HOSPITALITY FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

### ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ПРОЕКТУВАННЯ БЕЗБАР'ЄРНОСТІ В СФЕРІ ГОСТИННОСТІ ЗАДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

**Ishchenko N.V. / Іщенко Н. В.***c.t.s., as.prof. / к.т.н., доц.*ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-9176-0085>**Drobotova M.V. / Дроботова М. В.***c.e.s., as.prof. / к.е.н., доц.*ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2676-0588>**Muzychka A.R. / Музичка А. Р.***graduate / аспірант*ORCIDID: <https://orcid.org/0009-0007-2854-2708>*Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy**m.Cherkasy, bul. Shevchenka, 81, 18000**Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького,**м.Черкаси, бул. Шевченка, 81, 18000*

**Анотація.** У статті розглянуто економічні аспекти проектування безбар'єрного середовища у сфері гостинності як важливого чинника сталого розвитку. Показано, що безбар'єрність є не лише соціальною необхідністю, а й економічно вигідною інвестицією для готелів та ресторанів. Проаналізовано зарубіжний досвід, де доступна інфраструктура сприяє зростанню туристичного потоку, підвищенню конкурентоспроможності закладів і формуванню позитивного іміджу регіону. Наголошено, що вітчизняні дослідження здебільшого акцентують увагу на соціально-правових аспектах інклюзії, тоді як економічне обґрунтування залишалося недостатньо розробленим. Запропоновано методичні підходи до оцінки інвестиційних витрат і прогнозування вигід від впровадження принципів універсального дизайну в індустрії гостинності. Наведено приклад економічного обґрунтування для готельного комплексу із рестораном, що підтверджує швидку окупність витрат (у середньостроковій перспективі 2–3 роки) та довгострокові репутаційні й фінансові переваги. Зроблено висновок про доцільність інтеграції безбар'єрності як елементу соціальної відповідальності бізнесу та ефективного інструменту розвитку інклюзивного туризму в Україні.

**Ключові слова.** Сталий розвиток, безбар'єрність, доступність, інклюзивність, гостинність, туризм, економічність, проектування, окупність.

#### Вступ.

Сталий розвиток туристичної індустрії неможливий без урахування принципів безбар'єрності, які забезпечують рівний доступ до послуг для всіх категорій споживачів. Формування інклюзивного середовища в закладах гостинності сьогодні розглядається не лише як соціальний обов'язок, а й як економічно доцільна стратегія.

Вітчизняні наукові дослідження здебільшого акцентують увагу на правових



та соціальних аспектах безбар'єрності, тоді як питання її економічного обґрунтування залишаються малодослідженими. Водночас міжнародний досвід демонструє, що впровадження універсального дизайну та доступної інфраструктури сприяє розширенню клієнтської бази, підвищенню конкурентоспроможності та зростанню фінансових результатів підприємств сфери гостинності. Актуальність роботи визначається потребою у комплексному аналізі економічних аспектів проектування безбар'єрності у сфері гостинності як важливої умови забезпечення сталого розвитку.

### **Основний текст.**

Безбар'єрність і сталий розвиток у сфері гостинності тісно взаємопов'язані, тому що обидва явища мають на меті створення інклюзивного, доступного та відповідального середовища, яке враховує потреби різних груп населення й мінімізує негативний вплив на довкілля.

Безбар'єрність в гостинності можна трактувати як індикатор соціальної стійкості та справедливості, що є фундаментальною частиною сталого розвитку. Іншими словами, туризм не може бути сталим, якщо він не є доступним для всіх.

Зв'язок між безбар'єрністю і трьома складовими сталого розвитку - економічною, соціальною, екологічною виявляється у наступному:

#### **1. Соціальний аспект сталого розвитку.**

Сталий туризм орієнтується не лише на екологію, а й на соціальну справедливість. Забезпечення доступності туристичних послуг для людей з інвалідністю, літніх осіб, сімей з дітьми є проявом соціальної відповідальності бізнесу. Безбар'єрні простори сприяють рівності можливостей, що є ключовою цінністю сталого розвитку.

#### **2. Економічний аспект.**

Безбар'єрний туризм розширює цільову аудиторію підприємств (готелів, ресторанів, музеїв). Це сприяє сталому економічному зростанню, адже туристичний потік включає людей, які раніше не могли повною мірою подорожувати.



### 3. Екологічний аспект.

Безбар'єрна інфраструктура може проєктуватися з урахуванням зеленого будівництва, енергоефективних матеріалів та технологій. Це дозволяє поєднати принципи доступності й екологічної відповідальності.

Також слід зазначити туризм, що враховує різні потреби, формує культуру поваги, толерантності й інклюзивності. Це підвищує імідж регіону чи країни як сучасного й гуманного туристичного напрямку. Концепції “Tourism for All” (Туризм для всіх) та UN Tourism Accessible Tourism вже інтегрують безбар'єрність у стратегії сталого туризму. Вони розглядають доступність як невід'ємний елемент сталого розвитку.

Актуальність дослідження доступного туризму і безбар'єрного простору підтверджується значною кількістю публікацій українських дослідників в цьому напрямку [1, 2, 3]. В більшості публікацій проводиться аналіз доступності об'єктів сфери гостинності, розглядаються правові та законодавчі аспекти формування безбар'єрного середовища і визначаються основні проблемами його формування.

Також в одиничних публікаціях українських науковців досліджуються аспекти проєктування безбар'єрного середовища в готелях [4, 5, 6], практично відсутні дослідження щодо економічних аспектів проєктування безбар'єрного середовища сфери гостинності.

В умовах реалізації принципів сталого розвитку економічна складова є важливим фактором для проєктування і реалізації безбар'єрного простору в готелях і ресторанах. Огляд публікацій про економічні аспекти проєктування безбар'єрності у сфері гостинності доводить, що дана проблема досліджується широко закордонними дослідниками.

Публікації досліджують як ринковий потенціал, так і макроекономічні ефекти, а саме моделювання зростання витрат і зайнятості за умови покращення доступності інфраструктури та сервісів [7]; обґрунтування ефекту від реконструкції під доступність середовища (що виявляється через вищу завантаженість і NPS/CSAT [8]; дослідження можливих операційних вигід [9].



Вважаємо, що в сфері вітчизняних досліджень проектування безбар'єрного середовища в сфері гостинності відсутні публікації щодо його економічного обґрунтування.

Економічне обґрунтування проектування закладів сфери гостинності з концепцією безбар'єрності можливе на поєднанні соціальної значущості та фінансової доцільності впровадження універсального дизайну. Основні положення такого обґрунтування представлено у таблиці 1.

Приклад економічного обґрунтування для готелю 3\* на 50 номерів із рестораном відкритого типу на 40 місць).у вигляді таблиці з орієнтовними витратами на впровадження концепції безбар'єрності та прогнозом додаткових доходів представлено у таблиці 2.

**Таблиця 1 – Методичні аспекти економічного обґрунтування проектування закладів сфери гостинності з концепцією безбар'єрності**

| Інвестиційні витрати            |                                                                                                                                           |                                                                                                                                   |
|---------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Будівельно-архітектурні рішення | встановлення пандусів, ліфтів із широкими дверима, безбар'єрних санвузлів, тактильних смуг, понижень тротуарів тощо.                      | 5–10% від загального бюджету проектування, (їх можна інтегрувати у початковий дизайн, що знижує майбутні витрати на модернізацію) |
| Технічне оснащення              | спеціальні меблі, навігаційні системи, візуальні та звукові індикатори, адаптоване освітлення                                             |                                                                                                                                   |
| Персонал і навчання             | підготовка працівників для коректного обслуговування гостей з інвалідністю та маломобільних груп населення                                |                                                                                                                                   |
| Економічні вигоди               |                                                                                                                                           |                                                                                                                                   |
| Розширення цільової аудиторії   | — люди з інвалідністю (понад 10% населення),<br>— літні туристи,<br>— батьки з дітьми та колясками,<br>— тимчасово травмовані особи.      | Це створює додатковий потік клієнтів і підвищує рівень заповнюваності номерного фонду та відвідуваність ресторану.                |
| Конкурентна перевага            | — більшість готелів і ресторанів на ринку не забезпечують повноцінної безбар'єрності,<br>— адаптований заклад має унікальну ринкову нішу. |                                                                                                                                   |
| Репутаційний ефект              | — формування позитивного іміджу соціально відповідального бізнесу,<br>- підвищення лояльності клієнтів і повторних візитів                |                                                                                                                                   |



|                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                             |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Фінансові стимули                                                                                                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>- можливість отримання грантів і дотацій від держави чи міжнародних організацій,</li> <li>- податкові пільги (у деяких країнах).</li> </ul> |                                                                                                                                                             |
| <b>Окупність інвестицій</b>                                                                                                          |                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                             |
|                                                                                                                                      | Підвищення рівня доступності дозволяє збільшити клієнтську базу на 15–20%.                                                                                                         | У середньостроковій перспективі (3–5 років) вкладення у безбар'єрність окупаються за рахунок зростання доходів і зменшення витрат на подальші реконструкції |
| <b>Соціально-економічний ефект</b>                                                                                                   |                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                             |
| - Забезпечення доступності сприяє розвитку інклюзивного туризму                                                                      |                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                             |
| - Внесок у виконання національних та міжнародних стандартів (Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю, програми сталого розвитку) |                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                             |
| - Формування позитивного іміджу міста чи регіону як доступного для подорожей                                                         |                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                             |

Джерело: складено авторами

**Таблиця 2 - Приклад економічного обґрунтування**

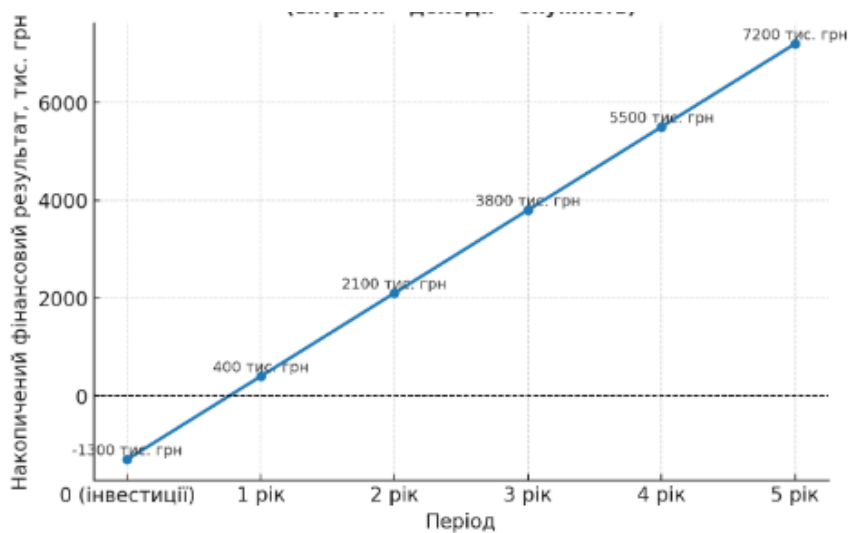
| Стаття                                                                                   | Орієнтовна сума (тис. грн) | Примітка                                                         |
|------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------|------------------------------------------------------------------|
| <b>Інвестиційні витрати</b>                                                              |                            |                                                                  |
| Будівельно-архітектурні рішення (пандуси, ліфти, безбар'єрні санвузли, ширші двері)      | 850                        | ≈ 6% від бюджету реконструкції                                   |
| Технічне оснащення (навігація, тактильні смуги, меблі, спеціальне обладнання)            | 250                        |                                                                  |
| Інформаційні технології (доступні сайти, онлайн-бронювання з параметрами безбар'єрності) | 120                        |                                                                  |
| Навчання персоналу                                                                       | 80                         | Тренінги з інклюзивної комунікації                               |
| <b>Разом інвестиційні витрати</b>                                                        | <b>1300</b>                |                                                                  |
| <b>Очікувані вигоди (щорічні)</b>                                                        |                            |                                                                  |
| Зростання завантаженості номерного фонду (+15%)                                          | +900                       | За рахунок гостей з інвалідністю, літніх людей та сімей з дітьми |
| Збільшення відвідуваності ресторану (+10%)                                               | +420                       | Завдяки додатковим групам клієнтів                               |
| Репутаційний ефект та лояльність (повторні відвідування)                                 | +180                       | Орієнтовно 5% зростання доходу                                   |
| Участь у грантових/державних програмах підтримки                                         | +200                       | Одноразово або частково щорічно                                  |
| <b>Разом вигоди</b>                                                                      | <b>1700</b>                |                                                                  |
| <b>Окупність інвестицій</b>                                                              | ≈ 2 роки                   | Після цього заклад виходить на стабільне зростання               |

Джерело: складено авторами



В представленому умовному прогнозі інвестиції в безбар'єрність ( $\approx 1,3$  млн грн) окупляться за рахунок збільшення доходів упродовж двох років. У довгостроковій перспективі заклад отримує стабільний приріст клієнтів, репутаційну перевагу та вихід у нішу інклюзивного туризму.

Наочно таке обґрунтування ілюструє графік “витрати – доходи – окупність” представлений на рисунку 1.



**Рисунок 1 – Економічне обґрунтування безбар'єрного закладу сфери гостинності**

*Джерело: складено авторами*

Графік показує динаміку інвестицій, доходів і момент окупності - на 2-й рік проект виходить у “плюс”, і далі формується стабільний прибуток.

### **Висновки.**

Подальші дослідження економічних складових реалізації принципів безбар'єрності у сфері гостинності є необхідними і актуальними. Проектування закладів готельно-ресторанного господарства з концепцією безбар'єрності є економічно доцільним і стратегічно вигідним. Інвестиції у створення доступного середовища забезпечують довгострокові фінансові вигоди, розширюють клієнтську базу та формують конкурентну перевагу на ринку, поєднуючи економічні інтереси бізнесу з соціальною відповідальністю.



## Література:

1. Барський Ю., Бакота Д., Єрко І. Доступний (інклюзивний) туризм: основні поняття. *VI Міжнародна науково-практична конференція «Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів»*, 11-12 листопада 2022 р., м. Луцьк, Україна. URL: <https://konfgeolutsk.wordpress.com/2021/04/07>
2. Барна М. Ю., Тучковська І. І. Безбар'єрне середовище для осіб з інвалідністю в туризмі. № 61 (2020): *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки*. С.5-11
3. Редько В. Є. Трансформація базової інфраструктури готелів України в умовах європейської інтеграції. *Економіка та суспільство*. Випуск № 58 / 2023 .DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-91>
4. Neilenko, S. (2018). Застосування принципів універсального дизайну при проектуванні вестибюльної групи приміщень готелю. *Ресторанний і готельний консалтинг. Інновації*, (1), 107–115. <https://doi.org/10.31866/2616-7468.1.2018.151651>
5. Сазонець О. М., Гессен А. Є., Седлецька О. В., Лучанська Ю. Г. Стандарти формування безбар'єрного простору в готелях України на основі інклюзивних підходів. № 7 (2025): *Інвестиції: практика та досвід*. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.7.27>
6. Марчанчин А.Л., Дулька О.С., Шидловська О.Б., Іщенко Т.І. Інклюзивність в проектуванні дитячих санаторіїв. *SWorldJournal*, № 26 / Т. 1, р.123-129. DOI: 10.30888/2663-5712.2024-26-00-008
7. European Commission. *Economic Impact and Travel Patterns of Accessible Tourism in Europe* (2014). URL: <https://www.accessibletourism.org/>
8. Top Hospitality Renovation Trends: What's Shaping the Future of Hotel Design? Parkwest general contractors. URL: <https://parkwestgc.com/blog/future-of-hotel-design-trends>
9. Open Doors Organization. US Market Studies (2020, 2024). URL: <https://opendoorsnfp.org/>



## References.

1. Barskyi, Yu., Bakota, D., & Yerko, I. (2022, November 11–12). \*Accessible (inclusive) tourism: basic concepts\*. Proceedings of the VI International Scientific and Practical Conference “Socio-geographical factors of regional development”, Lutsk, Ukraine. Retrieved from [https://konfgeolutsk.wordpress.com/2021/04/07](https://konfgeolutsk.wordpress.com/2021/04/07)
2. Barna, M. Yu., & Tuchkovska, I. I. (2020). Barrier-free environment for people with disabilities in tourism. \*Visnyk Lviv University of Trade and Economics. Economic Sciences\*, (61), 5–11.
3. Redko, V. Ye. (2023). Transformation of the basic infrastructure of Ukrainian hotels in the context of European integration. \*Economics and Society\*, (58). [https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-91](https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-91)
4. Neilenko, S. (2018). Application of universal design principles in the design of the hotel lobby group. \*Restaurant and Hotel Consulting. Innovations\*, (1), 107–115. [https://doi.org/10.31866/2616-7468.1.2018.151651](https://doi.org/10.31866/2616-7468.1.2018.151651)
5. Sazonets, O. M., Hessen, A. Ye., Sedletska, O. V., & Luchanska, Yu. H. (2025). Standards for forming a barrier-free space in hotels of Ukraine based on inclusive approaches. \*Investments: Practice and Experience\*, (7). [https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.7.27](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.7.27)
6. Marchanchyn, A. L., Dulka, O. S., Shydlovska, O. B., & Ishchenko, T. I. (2024). Inclusiveness in the design of children’s sanatoriums. \*SWorldJournal\*, 26(1), 123–129. [https://doi.org/10.30888/2663-5712.2024-26-00-008](https://doi.org/10.30888/2663-5712.2024-26-00-008)
7. European Commission. (2014). \*Economic Impact and Travel Patterns of Accessible Tourism in Europe\*. Retrieved from [https://www.accessibletourism.org/](https://www.accessibletourism.org/)
8. Parkwest General Contractors. (n.d.). \*Top hospitality renovation trends: What’s shaping the future of hotel design?\* Retrieved from [https://parkwestgc.com/blog/future-of-hotel-design-trends](https://parkwestgc.com/blog/future-of-hotel-design-trends)
9. Open Doors Organization. (2020, 2024). \*US Market Studies\*. Retrieved from [https://opendoorsnfp.org/](https://opendoorsnfp.org/)

**Abstract.** *The article examines the economic aspects of accessibility design in the hospitality industry as a key factor of sustainable development. Accessibility is considered not only as a social necessity but also as an economically beneficial investment for hotels and restaurants. The study analyzes international experience, where accessible infrastructure contributes to the growth of tourist flows, enhances competitiveness of hospitality enterprises, and strengthens the positive image of destinations. It is emphasized that Ukrainian research mainly focuses on legal and social aspects of inclusion, while the economic justification of barrier-free design remains insufficiently explored. Methodological approaches are proposed for assessing investment costs and forecasting benefits from the implementation of universal design principles in the hospitality sector. An example of economic justification for a hotel complex with a restaurant demonstrates the rapid payback of investments (within 2–3 years) and long-term financial and reputational advantages. The findings confirm that accessibility should be integrated as an element of corporate social responsibility and an effective tool for inclusive tourism development in Ukraine.*

**Key words.** *Sustainable development, barrier-free, accessibility, inclusivity, hospitality, tourism, cost-effectiveness, design, payback*